

Vi skall nu fortsätta genom att gå igenom dessa inalles sex nivåer i skrivningen om bekännelsen, och kommentera vad respektive nivå innebär liksom vilka dokument som ingår i respektive nivå och i någon mån beröra deras respektive innehåll.

Bekännelsen gestaltas i gudstjänst och liv

Det första ledet i den paragraf som idag definierar bekännelsen, säger att denna övergripande gestaltas i Svenska kyrkans gudstjänst och liv. Detta innebär, att "gudstjänst och liv" kan förstås som ett sammanfattande uttryck för hela bekännelsen. Detta påstående är inte okomplicerat, men anknyter till ett uttryck från teologin: *lex orandi, lex credendi*, det vill säga, "som man ber, så tror man". Det betyder, att det finns ett samband mellan hur man ber och vad man tror på – och tvärt om. Detta Kyrkoordningens inledande påpekande skall alltså förstås som en inledande sammanfattning av hur bekännelsen kommer till uttryck inom Svenska kyrkan, och inte som den första och grundläggande basen i en teoretisk förklaring över bekännelsen.

När man säger att bekännelsen kommer till uttryck i gudstjänst och liv, så pekar detta på ytterligare en viktig omständighet som skiljer Svenska kyrkan från så kallade bekännarkyrkor. Medan de flesta församlingar inom bekännarkyrkor i regel är fria att helt efter eget huvud gestalta gudstjänstfirandet, finns inom Svenska kyrkan en föreställning om att respektive församlings gudstjänstfirande uttrycker hela Svenska kyrkans bekännelse och spiritualitet. Som man inom Svenska kyrkan firar gudstjänst, så tror vi – och tvärt om – skulle man kunna säga. Tidigare var detta ett enklare påstående än idag. Experimentlustan kring gudstjänsten är nämligen på många håll väldigt stor, och många tenderar nog att tänka, att vår församlings gudstjänst, den rör väl bara oss. Så är det nog räknat inte. Man skall rimligen kunna känna

igen sig – i Sigtuna, Skara, Ystad, Kalix, eller vilken svensk-kyrklig församling man nu än besöker. Detta betyder, att till bekännelsen räknas gudstjänsthandboken och psalmboken, liksom evangelieboken och bönboken. De böner, ordningar och psalmer är antagna, som de beslutande har menat på ett relevant sätt ger uttryck åt och står i samklang med bekännelsen.

Till detta sätt att förstå hur bekännelsen manifesteras hör också hur Svenska kyrkan är uppbyggd och organiserad; det som skapar förutsättningarna för kyrkans liv. Varje församling är en del av en större helhet; man hör ihop. Bekännarkyrkor är i regel organiserade annorlunda, där varje församling styrs av en styrelse, helt eller delvis oberoende av andra församlingar. Svenska kyrkan är organiserad i församlingar, som i sin tur ingår i ett stift vilket leds av en biskop. Allt detta innebär, att som en väsentlig del i Svenska kyrkans liv och bekännelse, dit hör organisationen, det man brukar kalla den episkopala strukturen. Tidigare tog sig denna episkopala struktur uttryck på så vis att biskopen vigde präster och sände dessa till församlingar. Prästerna svarade i sin tur inför biskopen och Domkapitlet, inte den lokala församlingens styrelse. Det fanns alltså två ansvarslinjer, en ämbetslinje och en förtroendemannalinje. Denna ordning, som har sin grund i den allra äldsta svenska medeltida traditionen, upphörde nyligen, så att präster nu anställs lokalt, och det återstår att se hur Svenska kyrkan kommer att präglas av denna förändring. Idag talar man mycket om den så kallade nationella nivån – kanske som en konsekvens av ovanstående – och man försöker förstärka koncernnamnet ”Svenska kyrkan”. Detta är en nyhet, i grunden komplext och riskerar att urvattna den episkopala strukturen. Svenska kyrkan är hennes stift och hon förkroppsligas genom hennes biskopar – inte kyrkomötet, kyrkostyrelsen eller något annat. Därför blir det så mycket allvarigare när biskopar hänger sig åt fri-

tänkeri och subjektivism. I 1937 års psalmbok hette det i den psalm 226, som alltid sjöngs vid biskopsvigningar: "Väktare på Sions murar, skåda vidden av ditt kall". Orden ger uttryck åt biskopens särskilda roll att slå vakt om tron och bekännelsen liksom att utgöra det sammanhållande bandet i stiftet och mellan stiftet.

Så långt har vi alltså konstaterat att hur Svenska kyrkan är uppbyggd och hur hon ber och firar sin gudstjänst, det är inga tillfälligheter eller modeller baserade på vad som är mest praktiskt just här och nu. Det är istället så bekännelsen gestaltas, vad vi menar oss vara, och bygger vidare på allmänkyrklig ordning.

När vi nu går vidare i definierandet och förklarandet av Svenska kyrkans bekännelse, närmar vi oss det skriftliga materialet, det som i mer direkt mening utgör själva bekännelsen. Kyrkoordningen konstaterar då först och främst att:

Bekännelsen är grundad i Guds heliga ord, såsom det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter

Bibeln är grunden för kyrkan. Så säger de flesta kyrkor, även Svenska kyrkan, men de kan sedan skilja sig åt i hur bibeln fungerar som grund och vilken ställning den har i kyrkolivet.

När det gäller bibeln finns det några saker att behandla. Det första är bibelns ställning i kyrkan och den reformatoriska skriftprincipen. Det andra är bibeln som Guds ord och bibelordets tillkomst. Det tredje rör själva kanons, alltså de godkända bibeltexterna, omfång.

Först bibelns plats i kyrkans liv, där bibelns grundläggande betydelse för bekännelsen skall förstås i enlighet med den så kallade *reformatoriska skriftprincipen*, det vill säga, att bibeln är den enda ofelbara auktoriteten i kyrkan. Guds ord står därmed över alla andra instanser och auktoriteter; den är *norma*

normans: den norm utifrån vilken allt skall mätas och prövas. När det idag talas så mycket om tolkning och nödvändigheten av att läsa bibeln utifrån en modern kontext, tvingas man konstateras att ett sådant synsätt har mycket litet med den ursprungliga evangeliska skriftprincipen att göra.

När det heter att bekännelsen är ”grundad i Guds heliga ord”, betyder det att bekännelsen inte är liktydig med hela bibeln. ”Grundad i” betyder att man tagit bekännelsen ur Skriften, inte lagt kalkerpapper på all biblisk text. Nu skall inte detta förstås så, att man menar att det finns en motsättning inom Skriften, eller mellan Skriften och bekännelsen, utan så att bekännelsen tar fasta på det väsentliga, det som pekar fram mot Kristus liksom det som utlägger honom. Detta anknyter till den viktiga principen om Skriftens centrum och periferi, som också är en viktig del i den reformatoriska skriftprincipen. Kyrkan har här för det första alltid vetat, att all text finns i Skriften därför att Gud vill det, men också, för det andra, att det finns sådant som är väsentligt och sådant som är mindre väsentligt – utan att därmed vara oväsentligt.

Den andra frågan rör hur man skall förstå de bibliska texternas tillkomst. Är de, som det ibland påstås, endast människors vittnesbörd om Gud och/eller märkliga händelser, eller är texterna resultatet av att Gud i direkt mening ville deras tillkomst? Om Gud ville deras tillkomst, hur har han utverkat deras tillblivelse? När Martin Luther (1483–1546) i polemik mot den romerska kyrkan krävde bibelns översättning till folkspråket gjorde han detta mot den bakgrunden, att han menade att Skriften var klar, den var begriplig för vem som helst. Han menade, att den var så klar att det inte för förståelsen behövdes någon uttolkning. Förkunnelse behövdes däremot, men det var en fråga om textens tillämpning, att dela lag och evangelium, inte i första hand förklaring.

Fortsättningsvis kom Luthers lärjungar att uppfatta bibel-

ordet så, att det var tillkommet genom så kallad verbalinspiration, det vill säga att Gud ord för ord, tecken för tecken, inspirerat respektive författare att skriva precis så som Gud ville att det skulle skrivas. Denna bibelsyn är, hur komplicerad den än kan framstå, den äktlutherska, grundläggande för förståelsen av bibeln, och i så motto betydelsefull för förståelsen av bibelordets relation till Svenska kyrkans bekännelse.

För det tredje har vi frågan om bibelkanons omfattning. *Kanon* betyder godkänd norm och ordet syftar således på de skrifter som enkelt uttryckt är av kyrkan erkända såsom apostoliska, alltså att de uttrycker apostlarnas lära. I sammanhanget bör nämnas att kyrkan fanns före Skriften sådan vi idag känner den med ett gammalt (GT) och ett nytt (NT) testamente. Den tidiga kyrkan kände endast vad vi idag kallar GT, men läste naturligtvis de evangelier och brev som vi idag kallar NT. Därtill skrevs naturligtvis sådant som ansågs felaktigt, som uttryckte en annan teologisk uppfattning än vad som låg i linje med apostlarnas tro. Kanonbildningen, alltså processen för att avgöra vilka skrifter som skulle komma att utgöra NT, tog tydligare form från 200-talet och var i huvudsak klar mot slutet av 300-talet (här brukar Athanasius påskbrev från 367 nämnas som en slags slutpunkt). Samtidigt var denna process ingalunda definitiv. Det är egentligen först i och med reformationen och Luthers bibelutgåva (1534) respektive kyrkomötet i Trient 1545–1563 – vilket brukar sättas i samband med motreformationen – som den västerländska kyrkan, nu vorden splittrad, klart avgränsar vilka skrifter som ingår och vilka som inte ingår i respektive kanon. Främst handlade det då om de så kallade apokryfiska skrifterna, alltså skrifter vars tillkomst i tid ligger mellan GT och NT. Här blev utfallet det, att konciliet i Trient tog med dessa i kanon, medan Luther endast tog med dem i sin bibelöversättning med förklaringen att de utgjorde en ”god och nyttig läsning”, utan att för den sakens skull i direkt mening ingå i själva kanon. En intres-

sant detalj är att Luther då dessutom medtog en skrift som Trient uteslöt, nämligen *Manasses bön*. Betydelsen av denna Luthers och Trients respektive åtskillnad är nog svår att närmare definiera, åtminstone för det praktiska bruket. Klart är att de apokryfiska skrifterna under hela Svenska kyrkans historia varit flitigt citerade, åtminstone i predikningar, därtill från skilda århundraden. Från och med *Bibel 2000* återfinns nu dessa apokryfiska skrifter åter i svenska biblar.

När detta är sagt, är det samtidigt i linje med ovanstående väsentligt att notera, att Kyrkoordningen inte talar om kanoniska skrifter, utan de "profetiska och apostoliska". Detta görs, just för att markera en öppning mot det apokryfiska materialet, som, utan att vara kanoniska i strikt mening, ändå anses bära vittnesbörd om Kristus.

Så långt alltså bekännelsens första led om att denna är grundad i Guds heliga ord. Nu närmar vi oss det första exemplet på en koncentrerad framställning av bekännelsen i meningen "grundad i", eller bättre: framtagen ur, bibeln, nämligen det som brukar benämnas *de tre fornkyrkliga symbola*, alltså de tre fornkyrkliga trosbekännelserna.

Bekännelsen är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen

Bekännelsen är alltså "sammanfattad" i de tre fornkyrkliga trosbekännelserna. Två av dem används väl söndagligen i svenskkyrkliga högmässor och gudstjänster, medan den athanasianska – främst kanske på grund av dess längd – aldrig används hos oss. I den Engelska kyrkan används den däremot vid vissa högtidsdagar.

"Fornkyrklig" innebär att de är tillkomna under den period av kyrkohistorien som kallas fornkyrklig tid, vilken definieras lite olika, vanligtvis perioden efter apostolisk tid fram mot 600–700-talet.